Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (osmého senátu)

20. září 2018 *

„Řízení o předběžné otázce – Spotřebitelské smlouvy – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání – Článek 4 odst. 2 a článek 5 – Povinnost sepsat ujednání jasným a srozumitelným jazykem – Článek 7 – Návrh k soudu podaný osobami nebo organizacemi, které mají oprávněný zájem na ochraně spotřebitelů před používáním zneužívajících ujednání – Vnitrostátní právní úprava podmiňující možnost sdružení na ochranu spotřebitelů stát se vedlejším účastníkem v řízení souhlasem spotřebitele – Spotřebitelský úvěr – Směrnice 87/102/EHS – Článek 4 odst. 2 – Povinnost uvést roční procentní sazbu nákladů v písemné smlouvě – Smlouva obsahující pouze matematický vzorec pro výpočet roční procentní sazby nákladů bez údajů nezbytných k provedení tohoto výpočtu“

Ve věci C-448/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Krajského súdu v Prešově (Slovensko) ze dne 16. května 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 25. července 2017, v řízení

EOS KSI Slovensko s. r. o.

proti

Jánu Dankovi,

Margitě Dankové,

za přítomnosti:

Združenia na ochranu občana spotrebiteľa HOOS,

SOUDNÍ DVŮR (osmý senát),

ve složení J. Malenovský, předseda senátu, M. Safjan (zpravodaj) a M. Vilaras, soudci,

generální advokát: E. Tančev,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za slovenskou vládu B. Ricziovou, jako zmocněnkyní,

* Jednací jazyk: slovenština.

– za Evropskou komisi A. Tokárem a N. Ruiz Garcíou, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 4 odst. 2 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl.. vyd. 15/02, s. 288).

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi společností EOS KSI s. r. o. (dále jen „EOS“) na jedné straně a Jánem Dankem a Margitou Dankovou na straně druhé ohledně požadavku na zaplacení zbývajících dlužných částek v rámci spotřebitelského úvěru.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 87/102

3 Článek 1 směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru (Úř. věst. 1987, L 42, s. 48; Zvl. vyd. 15/01, s. 326), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/7/ES ze dne 16. února 1998 (Úř. věst. L 101, s. 17; Zvl. vyd. 15/04, s. 36) (dále jen „směrnice 87/102“) stanoví:

„1. Tato směrnice se vztahuje na smlouvy o úvěru.

2. Pro účely této směrnice se rozumí:

[…]

d) ‚celkovými náklady úvěru pro spotřebitele‘ veškeré náklady, včetně úroků a jiných poplatků, které musí spotřebitel zaplatit za úvěr;

e) ‚roční sazbou v procentech [roční procentní sazbou nákladů]‘ celkové náklady úvěru pro spotřebitele, vyjádřené ve formě ročního procenta částky poskytnutého úvěru a vypočítané v souladu s článkem 1a.“

4 Článek 1a směrnice 87/102 stanoví:

„1. a) Roční sazba v procentech [roční procentní sazba nákladů], která se rovná na ročním základě současné hodnotě všech současných nebo budoucích závazků (půjček, splátek a poplatků) dohodnutých mezi věřitelem a dlužníkem, se vypočte podle matematického vzorce uvedeného v příloze II.;

b) Čtyři příklady způsobu výpočtu jsou uvedeny v příloze III jako vzor.

2. Za účelem výpočtu roční sazby v procentech [roční procentní sazby nákladů] se určí ‚celkové náklady úvěru pro spotřebitele', jak jsou definovány v čl. 1 odst. 2 písm. d), s výjimkou následujících výdajů […]

[…]

4. a) Roční sazba v procentech [roční procentní sazba nákladů] se vypočítá v době uzavření smlouvy o úvěru, aniž tím jsou dotčena ustanovení článku 3 o reklamě a zvláštních nabídkách.;

b) Výpočet se provede za předpokladu, že smlouva o úvěru je platná pro dohodnuté období a že věřitel a spotřebitel splní své závazky za dohodnutých podmínek a v dohodnutých lhůtách.

[…]

6. V případě smluv o úvěru obsahujících doložky umožňující rozdíly v úrokové míře a ve výši nebo úrovni jiných plateb obsažených v roční sazbě v procentech, avšak nevyčíslitelných v době, kdy je tato sazba vypočítávána, se roční sazba v procentech [roční procentní sazba nákladů] vypočítá s předpokladem, že úrok a jiné platby zůstávají pevné a setrvají v platnosti do konce smlouvy o úvěru.

[…]"

5 Článek 4 této směrnice v odstavci 2 stanoví:

„Písemná smlouva musí obsahovat:

a) údaj o roční sazbě v procentech [roční procentní sazbě nákladů];

b) podmínky, za kterých je možno změnit roční sazbu v procentech [roční procentní sazbu nákladů];

[…]"

6 Směrnice 87/102 byla podle článku 29 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66, a oprava Úř. věst. 2009, L 207, s. 14) zrušena s účinkem ode dne 11. června 2010. S ohledem na datování skutkových okolností v původním řízení je směrnice 87/102 v projednávaném případě nadále použitelná.

Směrnice 93/13

7 Článek 1 odst. 2 směrnice 93/13 stanoví:

„Smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo [Evropská unie], zejména v oblasti dopravy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice."

8 Článek 3 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele."

9 Článek 4 uvedené směrnice stanoví:

„1. Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.

2. Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem.“

10 Článek 5 téže směrnice zní takto:

„V případě smluv, v nichž jsou všechna nebo některá ujednání nabízená spotřebiteli předložena písemně, musí být tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnosti o významu některého ujednání se použije výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější. Toto pravidlo pro výklad se nepoužije v souvislosti s postupy stanovenými v čl. 7 odst. 2.“

11 Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

12 Článek 7 této směrnice stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.

2. Prostředky uvedené v odstavci 1 musí zahrnovat právní předpisy, podle nichž se osoby nebo organizace, které mají podle vnitrostátních právních předpisů oprávněný zájem na ochraně spotřebitelů, mohou v souladu s vnitrostátními právními předpisy obrátit na soud nebo příslušné správní orgány s žádostí o rozhodnutí, zda smluvní ujednání sepsaná pro obecné použití jsou zneužívající, aby tak mohly použít vhodné a účinné prostředky k zabránění dalšímu použití takových ujednání.

3. S náležitým ohledem na vnitrostátní právní předpisy mohou být právní prostředky nápravy uvedené v odstavci 2 podávány samostatně nebo kolektivně proti řadě prodávajících nebo poskytovatelů z téhož hospodářského odvětví nebo jejich sdružením používajícím stejné obchodní podmínky nebo podobné podmínky nebo doporučujícím jejich použití.“

13 Článek 8 uvedené směrnice stanoví:

„Členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele.“

Slovenské právo

14 Ustanovení § 53a Občianského zákonníku (občanský zákoník), který provádí čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13, zakazuje jakémukoliv dodavateli používat nadále smluvní ujednání, které prohlásil soud v rozhodnutí vydaném v rámci sporu v oblasti spotřebitelského práva za zneužívající. Toto ustanovení však vyžaduje, aby byl spor zahájen na návrh spotřebitele, nebo pokud je spotřebitel žalovaným, aby učinil procesní úkon.

15 Ustanovení § 93 zákona č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok (zákon č. 99/1963, občanský soudní řád), ve znění použitelném na skutkový stav v původním řízení (dále jen „občanský soudní řád“), stanoví:

„1) Jako vedlejší účastník se může vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení ten, kdo má právní zájem na jeho výsledku […].

2) Jako vedlejší účastník se může vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení i právnická osoba, jejímž předmětem činnosti je ochrana práv podle zvláštního předpisu.

3) Do řízení vstoupí buď z vlastního podnětu, nebo na výzvu některého z účastníků řízení učiněnou prostřednictvím soudu. O přípustnosti vedlejšího účastenství soud rozhodne pouze na návrh.

4) V řízení má vedlejší účastník stejná práva a povinnosti jako účastník. Jedná však pouze sám za sebe. Pokud jeho úkony odporují úkonům účastníka, kterého v řízení podporuje, soud je posoudí po zvážení všech okolností.“

16 Podle § 172 občanského soudního řádu:

„1) Soud může i bez výslovné žádosti žalobce a bez vyslechnutí žalovaného vydat platební rozkaz, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžité částky vyplývající ze skutečností uvedených žalobcem. V platebním rozkazu žalovanému uloží, aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu žalobci zaplatil uplatněnou pohledávku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal odpor u soudu, který platební rozkaz vydal. Odpor proti platebnímu rozkazu musí být věcně odůvodněn. […]

[…]

3) Nevydá-li soud platební rozkaz, nařídí jednání.

[…]

7) Je-li v žalobě uplatněno právo, které je zčásti ve zjevném rozporu s právními předpisy, soud se souhlasem žalobce vydá platební rozkaz jen v té části, které se rozpor netýká; oznámením souhlasu se předmětem řízení stává pouze tato část návrhu a o zbylé části soud nerozhoduje. Předmětem řízení zůstává ta část návrhu, o které soud rozhodl platebním rozkazem i po jeho vydání; to platí i v případě, že byl podán odpor.

[…]

9) Je-li uplatněno právo na zaplacení peněžité částky ze spotřebitelské smlouvy a žalovaným je spotřebitel, soud nevydá platební rozkaz, pokud smlouva obsahuje zneužívající ujednání.“

17 Podle § 4 odst. 2 písm. g) zákona č. 258/2001 o spotřebitelských úvěrech, použitelného na skutkové okolnosti v původním řízení, se v případě smlouvy o spotřebitelském úvěru, která neuvádí roční procentní sazbu nákladů (dále též „RPSN“), má za to, že úvěr je bezúročný a bez poplatků.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

18 Dne 24. října 2005 uzavřel J. Danko se Všeobecnou úverovou bankou a.s. smlouvu o spotřebitelském revolvingovém úvěru ve výši 30 000 slovenských korun (SKK) (přibližně 995 eur). Věřitel poté převedl svou pohledávku vyplývající z uvedené smlouvy na společnost EOS, zabývající se vymáháním pohledávek.

19 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že smlouva dotčená v původním řízení neuváděla RPSN a byl v ní uveden pouze matematický vzorec pro výpočet RPSN, bez údajů nezbytných k provedení tohoto výpočtu.

20 Společnost EOS podala, s odůvodněním, že dlužník uvedenou smlouvu porušil, k Okresnému súdu Humenné (Slovensko) žalobu na zaplacení částky 1 123,12 eur s úrokem z prodlení ve výši 9,5 %. V této souvislosti navrhla vydání platebního rozkazu na základě § 172 odst. 1 občanského soudního řádu, přičemž toto zkrácené řízení se vyznačuje tím, že rozhodnutí ve věci samé je přijato bez jednání, bez provádění důkazů a pouze na základě tvrzení žalobce.

21 Dne 24. srpna 2012 vydal Okresný súd Humenné požadovaný platební rozkaz. Tento rozkaz nevydal soudce, ale soudní úředník. Uvedený soud nezohlednil skutečnost, že úvěrová smlouva dotčená v původním řízení neuváděla RPSN a nezkoumal případnou zneužívající povahu ujednání této smlouvy.

22 Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS, slovenské sdružení na ochranu spotřebitelů (dále jen „HOOS“), vedlejší účastník řízení podporující J. Danka a M. Dankovou, podalo proti platebnímu rozkazu odpor.

23 Usnesením ze dne 17. ledna 2013 Okresný súd Humenné uvedený odpor zamítl s odůvodněním, že jelikož spotřebitel sám odpor nepodal, nebyly splněny podmínky k tomu, aby HOOS mohlo vstoupit do řízení jako vedlejší účastník.

24 Krajský súd v Prešove (Slovensko) usnesením ze dne 30. září 2013 zrušil usnesení uvedené v předchozím bodě a nařídil Okresnému súdu Humenné konání jednání, provedení důkazů a nové rozhodnutí o meritu sporu poté, co přezkoumá smluvní ujednání úvěrové smlouvy dotčené v původním řízení. Krajský súd v Prešove připustil odpor podaný HOOS s odůvodněním, že má stejná práva jako spotřebitel-dlužník, a konstatoval, že věc v původním řízení nelze projednat ve zkráceném řízení, jelikož to vylučuje konání jednání a provedení důkazů.

25 Nejvyšší státní zástupce (Slovensko) podal proti usnesení Krajského súdu v Prešove mimořádný kasační opravný prostředek k Najvyššímu súdu (Slovensko).

26 Usnesením ze dne 10. března 2015 zrušil Najvyšší súd usnesení Krajského súdu v Prešove a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Prvně uvedený soud konstatoval, že účel vedlejšího účastenství sdružení na ochranu spotřebitelů lze naplnit až po vzniku sporu, tedy až od okamžiku, kdy spotřebitel podá proti platebnímu rozkazu odpor.

27 Krajský súd v Prešove si klade otázku, zda vnitrostátní právní úprava odpovídá zásadě rovnocennosti stanovené unijním právem, pokud jde o podmínky, za nichž sdružení na ochranu spotřebitelů může vstoupit jako vedlejší účastník do řízení v zájmu spotřebitele, v porovnání s obecnými pravidly slovenského práva týkajícími se vedlejšího účastenství v zájmu žalovaného.

28 V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že v případě, kdy je žalovaný spotřebitel v rámci řízení směřujícího k zabránění dalšího používání zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavřených s prodávajícím nebo poskytovatelem, podle § 53a občanského zákoníku, neznalý věci a nečinný, a kdy jej nelze kontaktovat, by jeho práva nebyla řádně chráněna, kdyby soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, musel upustit od přezkumu zneužívající povahy dotyčných ujednání.

29 Ustanovení slovenského práva přitom neumožňují, aby sdružení na ochranu spotřebitelů vstoupilo v zájmu spotřebitele jako vedlejší účastník do řízení, jelikož tato ustanovení vyžadují, aby:

– spotřebitel dal písemný souhlas s takovým vstupem;

– prostředky na obranu uplatněné uvedeným sdružením byly schváleny rovněž spotřebitelem jakožto žalovaným;

– spotřebitel souhlasil s tím, že takové sdružení může podat opravný prostředek proti soudnímu rozhodnutí, které se ho týká.

30 Podle předkládajícího soudu bylo ve věci v původním řízení slovenské právo uplatněno méně příznivým způsobem, než kdyby šlo o situaci bez jakéhokoliv prvku, na který se vztahuje unijní právo, což je v rozporu s judikaturou podle rozsudku ze dne 27. února 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 46). V situaci, která nespadá do unijního práva, totiž spor vzniká dnem podání návrhu na zahájení řízení k vnitrostátnímu soudu, takže vedlejší účastník je oprávněn vstoupit do řízení od jeho počátku.

31 Konečně, co se týče smluvního ujednání o RPSN dotčeného v původním sporu, má předkládající soud za to, že není transparentní a je v rozporu s dobrými mravy, takže podle slovenského práva je třeba úvěr dotčený v původním řízení považovat za bezúročný a bez poplatků. Podle názoru tohoto soudu je tato sankce přiměřená a odrazující s ohledem na požadavky stanovené Soudním dvorem ve výše uvedeném rozsudku ze dne 9. listopadu 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, body 65 a 69).

32 Za těchto podmínek se Krajský súd v Prešove rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je s ohledem na rozsudek [ze dne 27. února 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101)], a úvahy [Soudního dvora] vyjádřené i v bodě 46 [tohoto rozsudku] v rozporu se zásadou rovnocennosti zakotvenou v unijním právu taková právní úprava, která při rovnocennosti právem chráněných zájmů a ochrany práv spotřebitele před zneužívajícími smluvními ujednáními na jedné straně neumožňuje právnické osobě, jejímž předmětem činnosti je kolektivní ochrana spotřebitelů před zneužívajícími smluvními ujednáními a která sleduje naplnění čl. 7 odst. 1 směrnice [93/13], provedeného ustanovením § 53a odst. 1 a 2 občanského zákoníku, aby se bez souhlasu spotřebitele účastnila soudního řízení jako vedlejší účastník od jeho počátku a uplatnila ve prospěch tohoto spotřebitele účinně prostředky procesní obrany a útoku, jež mají poskytovat ochranu před dalším používáním zneužívajících ujednání, v tomto řízení, ačkoli v jiném případě vedlejší účastník vystupující v soudním řízení na straně žalovaného, který má zájem na majetkovém vypořádání předmětu řízení, na rozdíl od sdružení na ochranu spotřebitelů, k účasti v soudním řízení od jeho počátku a k účinnému uplatnění prostředků procesní obrany a útoku ve prospěch žalovaného souhlas žalovaného, na jehož straně vystupuje, vůbec nepotřebuje?

2) Musí být pojem ‚srozumitelný‘ uvedený v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 vykládán vzhledem k [rozsudkům ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), a ze dne 23. dubna 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262)], v tom smyslu, že ujednání lze považovat za ‚nesrozumitelné‘ – v důsledku čehož soud z moci úřední zkoumá zneužívající povahu ujednání – i tehdy, pokud právní institut (nástroj), který toto smluvní ujednání upravuje, je sám o sobě

komplikovaný, jeho právní důsledky jsou pro průměrného spotřebitele obtížně předvídatelné a k jeho pochopení je zpravidla třeba odborné právní poradenství, jehož náklady jsou neúměrné hodnotě plnění, které spotřebitel podle smlouvy dostává?

3) Pokud soud rozhoduje o nárocích ze spotřebitelské smlouvy uplatněných proti spotřebiteli jako žalované straně čistě na základě tvrzení žalobce platebním rozkazem ve zkráceném řízení, přičemž v řízení vůbec neuplatní ustanovení § 172 odst. 9 občanského soudního řádu o nevydaní platebního rozkazu z důvodu existence zneužívajících ujednání ve spotřebitelské smlouvě, odporuje unijnímu právu právní úprava členského státu, která v případě, že soud nesplní povinnosti podle § 172 odst. 9 občanského soudního řádu, neumožňuje, aby sdružení na ochranu spotřebitelů, které je způsobilé a je povoláno naplnit čl. 7 odst. 1 směrnice [93/13] provedený v ustanovení § 53a odst. 1 a 2 občanského zákoníku, uplatnilo účinně bez souhlasu spotřebitele (bez vyjádření nesouhlasu spotřebitele) jedinou možnou obranu spotřebitele ve formě odporu proti platebnímu rozkazu vzhledem ke krátké časové lhůtě pro podání odporu a k tomu, že spotřebitel nereaguje?

4) Lze pro účely odpovědi na druhou a třetí otázku považovat za relevantní, že spotřebitel nemá podle právní úpravy právo na povinné právní zastoupení a bez právního zastoupení vyvolává jeho neznalost nezanedbatelné riziko, že nepoukáže na zneužívající povahu smluvních ujednání a neučiní úkon, jímž by umožnil sdružení na ochranu spotřebitelů, které je způsobilé a je povoláno naplnit čl. 7 odst. 1 směrnice [93/13], provedený v ustanovení § 53a odst. 1 a 2 občanského zákoníku, účast v soudním řízení na své straně?

5) Je v rozporu s unijním právem a konkrétně s požadavkem, aby byly posouzeny všechny okolnosti případu, podle čl. 4 odst. 1 směrnice [93/13], taková právní úprava, jakou je zkrácené řízení o vydání platebního rozkazu (podle § 172 odst. 1 a násl. občanského soudního řádu), která umožňuje 1) přiznat podnikateli s účinky rozsudku peněžité plnění, 2) ve zkráceném řízení, 3) administrativním zaměstnancem soudu, 4) jen na základě tvrzení podnikatele, a to 5) bez dokazování a v situaci, kdy 6) spotřebitel není zastoupen právníkem a 7) jeho obranu nemůže bez jeho souhlasu účinně zajistit ani sdružení na ochranu spotřebitele, které je způsobilé a je povoláno naplnit čl. 7 odst. 1 směrnice [93/13] provedený v ustanovení § 53a odst. 1 a 2 občanského zákoníku?“

K předběžným otázkám

K první otázce

33 Svou první otázkou chce předkládající soud v podstatě zjistit, zda musí být směrnice 93/13 vykládána v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která neumožňuje organizaci na ochranu spotřebitelů, aby v zájmu spotřebitele vstoupila jako vedlejší účastník do řízení o platebním rozkazu týkajícím se individuálního spotřebitele a podala proti takovému rozkazu odpor, pokud jej nenapadne uvedený spotřebitel.

34 V tomto ohledu je třeba uvést, že čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ukládá členským státům povinnost zajistit, aby byly k dispozici přiměřené a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavíraných se spotřebiteli. Z článku 7 odst. 2 této směrnice vyplývá, že mezi výše uvedené prostředky patří možnost osob nebo organizací, které mají oprávněný zájem na ochraně spotřebitelů, požádat soudy o určení, zda ujednání sepsaná pro obecné použití jsou zneužívající, a případně se domoci jejich zákazu (viz rozsudek ze dne 27. února 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, bod 43 a citovaná judikatura).

35 Směrnice 93/13 ani směrnice, které ji následovaly a doplnily právní úpravu v oblasti ochrany spotřebitele, však neobsahují ustanovení upravující úlohu, která by mohla nebo měla být svěřena sdružením na ochranu spotřebitelů v rámci individuálních sporů týkajících se spotřebitele. Směrnice 93/13 tak neupravuje otázku, zda by taková sdružení měla mít právo na vstup do řízení jako vedlejší účastník na podporu spotřebitelů v rámci takových individuálních sporů (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. února 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, bod 45).

36 Z toho vyplývá, že při neexistenci unijní právní úpravy, pokud jde o možnost sdružení na ochranu spotřebitelů vstoupit jako vedlejší účastník do řízení v individuálních sporech týkajících se spotřebitelů, je na vnitrostátním právním řádu každého členského státu, aby na základě zásady procesní autonomie taková pravidla stanovil, avšak za podmínky, že nejsou méně příznivá než pravidla upravující podobné situace podléhající vnitrostátnímu právu (zásada rovnocennosti) a v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity) (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. února 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, bod 46).

37 Pokud jde zaprvé o zásadu rovnocennosti, předkládající soud uvádí, že podmínky, které vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení stanoví pro možnost, aby bylo sdružení na ochranu spotřebitelů připuštěno do řízení jako vedlejší účastník, jsou příznivější, pokud je žaloba podána výlučně na základě vnitrostátního práva, než pokud je podána na základě unijního práva. I když totiž ve věci, která neobsahuje prvky spadající do unijního práva, spor vzniká podle vnitrostátního práva dnem podání návrhu na zahájení řízení k soudu, takže vedlejší účastník je oprávněn vstoupit do řízení od jeho počátku, zdá se naopak, že ve věci v původním řízení, která spadá do unijního práva, spor vzniká až v okamžiku, kdy spotřebitel podá odpor proti platebnímu rozkazu, takže sdružení na ochranu spotřebitelů může vstoupit jako vedlejší účastník do řízení až po podání odporu.

38 V této souvislosti je třeba připomenout, že dodržení zásady rovnocennosti vyžaduje shodné uplatňování vnitrostátních norem na řízení založená na unijním právu a řízení založená na vnitrostátním právu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. října 2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, bod 30).

39 Tato zásada tedy musí být vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která podřizuje vedlejší účastenství sdružení na ochranu spotřebitelů ve sporech týkajících se unijního práva méně výhodným podmínkám, než jaké platí v případě sporů spadajících výlučně do vnitrostátního práva.

40 I když slovenská vláda ve svém písemném vyjádření tvrdí, že rozdílné uplatňování vnitrostátních norem, které bylo zjištěno předkládajícím soudem, není založeno na tom, zda spor souvisí, či nesouvisí s unijním právem, ale na odlišné povaze dotčených řízení, přísluší nicméně předkládajícímu soudu, který má přímou znalost procesních podmínek žalob ve svém vnitrostátním právním řádu, aby ověřil dodržování zásady rovnocennosti ve věci, která mu byla předložena, tak, že provede analýzu dotyčných žalob z hlediska jejich předmětu, důvodu a základních prvků.

41 Co se týče zadruhé zásady efektivity, Soudní dvůr již rozhodl, že nepovolením vstupu sdružení na ochranu spotřebitelů jako vedlejšího účastníka do řízení týkajícího se spotřebitele není dotčeno právo tohoto sdružení na účinnou právní ochranu za účelem obrany jeho práv, která jsou mu jakožto sdružení tohoto druhu přiznána, zejména jeho právo na podání hromadné žaloby, které mu plyne z čl. 7 odst. 2 směrnice 93/13. Kromě toho je třeba dodat, že podle vnitrostátní právní úpravy dotčené v původním řízení může sdružení přímo zastupovat takového spotřebitele v jakémkoli řízení, včetně exekučního, na základě zplnomocnění uděleného dotyčným spotřebitelem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. února 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, body 54 a 55).

42 Za těchto podmínek se nezdá, že vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení porušuje zásadu efektivity, pokud jde o právo sdružení na ochranu spotřebitelů vstoupit jako vedlejší účastník do sporů týkajících se spotřebitelů v takové situaci, jako je situace v původním řízení.

43 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že směrnice 93/13, ve spojení se zásadou rovnocennosti, musí být vykládána v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která neumožňuje organizaci na ochranu spotřebitelů, aby v zájmu spotřebitele vstoupila jako vedlejší účastník do řízení o platebním rozkazu týkajícím se individuálního spotřebitele a podala proti takovému rozkazu odpor, pokud jej nenapadne uvedený spotřebitel, v případě, že uvedená právní úprava skutečně podřizuje vstup sdružení na ochranu spotřebitelů jako vedlejších účastníků do sporů spadajících do unijního práva méně příznivým podmínkám, než jaké platí pro spory spadající výlučně do vnitrostátního práva, což musí ověřit předkládající soud.

Ke třetí až páté otázce

44 Podstatou třetí až páté otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda směrnice 93/13 musí být vykládána v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která sice stanoví, že při vydání platebního rozkazu proti spotřebiteli se přezkoumá zneužívající charakter ujednání obsažených ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, ale zaprvé pravomoc vydat tento platební rozkaz svěřuje správnímu úředníkovi soudu, který nemá postavení soudce, a zadruhé omezuje lhůtu pro podání odporu na patnáct dní a vyžaduje, aby byl odpor věcně odůvodněn.

45 V tomto ohledu je třeba připomenout, že účinnou ochranu práv vyplývajících ze směrnice 93/13 lze zaručit pouze za podmínky, že vnitrostátní procesní systém umožňuje v rámci řízení o platebním rozkazu nebo řízení o výkonu takového rozkazu, aby soud přezkoumal i bez návrhu případnou zneužívající povahu ujednání obsažených v dotyčné smlouvě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. února 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, body 45 a 46).

46 V případě, že ve stadiu výkonu platebního rozkazu není vyžadováno, aby soud i bez návrhu přezkoumal potenciálně zneužívající povahu ujednání obsažených v dotčené smlouvě, je třeba mít za to, že vnitrostátní právní úprava může narušit efektivitu kontroly, o kterou usiluje směrnice 93/13, jestliže nevyžaduje takový přezkum ve stadiu vydání platebního rozkazu, nebo, je-li takový přezkum stanoven pouze ve stadiu odporu proti vydanému platebnímu rozkazu, pokud existuje nezanedbatelné riziko, že dotčený spotřebitel požadovaný odpor nepodá z důvodu obzvláště krátké lhůty stanovené za tímto účelem nebo kvůli nákladům na soudní žalobu v poměru k částce sporného dluhu nebo proto, že vnitrostátní právní předpisy nestanoví povinnost, aby mu byly sděleny všechny informace nezbytné k tomu, aby mohl určit rozsah svých práv (obdobně viz rozsudky ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, bod 54, a ze dne 18. února 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, bod 52)

47 V projednávané věci § 172 odst. 9 občanského soudního řádu stanoví, že je-li uplatněno právo na zaplacení peněžité částky ze spotřebitelské smlouvy a žalovaným je spotřebitel, soud nevydá platební rozkaz, pokud smlouva obsahuje zneužívající ujednání.

48 Předkládací rozhodnutí však upřesňuje, že vnitrostátní právní úprava svěřuje pravomoc v oblasti vydávání platebních rozkazů soudnímu úředníkovi, který nemá postavení soudce.

49 V tomto ohledu je třeba uvést, že zachování užitečného účinku směrnice 93/13 brání tomu, aby vnitrostátní právní úprava umožňovala vydání platebního rozkazu, aniž by spotřebitel měl v jakémkoliv stadiu řízení záruku, že soud přezkoumá neexistenci zneužívajících ujednání v předmětné smlouvě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. února 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, bod 45).

50 Okolnost, že vnitrostátní právní úprava svěřuje pravomoc v oblasti vydávání platebních rozkazů úředníkovi, který nemá postavení soudce, tedy nemůže ohrozit zachování užitečného účinku směrnice 93/13, pokud soud musí provést přezkum neexistence zneužívajících ujednání v předmětné smlouvě ve fázi výkonu platebního rozkazu nebo v případě odporu proti němu.

51 Jak ovšem bylo připomenuto v bodě 46 tohoto rozsudku, existence takového přezkumu až ve stadiu podání odporu může zajistit užitečný účinek směrnice 93/13 pouze v případě, že spotřebitelé nejsou od podání takového odporu odrazeni.

52 V projednávané věci přitom stanoví vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení lhůtu pouze patnácti dní, během níž spotřebitel může podat odpor proti platebnímu rozkazu, a kromě toho od něj vyžaduje, aby svůj odpor věcně odůvodnil.

53 Při takové právní úpravě tedy existuje nezanedbatelné riziko, že dotyčný spotřebitel odpor nepodá, a že tudíž soud nemůže i bez návrhu přezkoumat neexistenci zneužívajícího ujednání v předmětné smlouvě.

54 S ohledem na tyto úvahy je třeba na třetí až pátou otázku odpovědět tak, že směrnice 93/13 musí být vykládána v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která sice stanoví, že při vydání platebního rozkazu proti spotřebiteli se přezkoumá zneužívající charakter ujednání obsažených ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, ale zaprvé pravomoc vydat tento platební rozkaz svěřuje správnímu úředníkovi soudu, který nemá postavení soudce a zadruhé stanoví lhůtu patnáct dní pro podání odporu a vyžaduje, aby byl odpor věcně odůvodněn, v případě, že takový přezkum i bez návrhu není vyžadován ve stadiu výkonu uvedeného platebního rozkazu, což musí ověřit předkládající soud.

K druhé otázce

K přípustnosti

55 Slovenská vláda ve svém písemném vyjádření v podstatě tvrdí, že tato otázka je hypotetická, jelikož případné uznání aktivní legitimace HOOS předkládajícím soudem by vedlo ke zrušení usnesení Okresného súdu Humenné ze dne 17. ledna 2013 a vrácení věci k tomuto soudu. Předkládající soud by tak nerozhodoval o zneužívající povaze dotyčného smluvního ujednání.

56 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí v rámci své odpovědnosti a jehož správnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Odmítnutí žádosti podané vnitrostátním soudem ze strany Soudního dvora je možné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne 21. září 2017, Malta Dental Technologists Association et Reynaud, C-125/16, EU:C:2017:707, bod 28, jakož i citovaná judikatura).

57 Kromě toho je na vnitrostátním soudu, aby rozhodl, v jaké fázi řízení má Soudnímu dvoru předložit předběžnou otázku (rozsudek ze dne 21. září 2017, Malta Dental Technologists Association et Reynaud, C-125/16, EU:C:2017:707, bod 29, jakož i citovaná judikatura).

58 Ve světle této judikatury a s ohledem na odpověď poskytnutou na první, třetí, čtvrtou a pátou otázku je třeba konstatovat, že druhá otázka je přípustná.

K věci samé

59 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že ujednání ve smlouvě o spotřebitelském úvěru týkající se nákladů na úvěr je třeba považovat za sepsané jasným a srozumitelným jazykem ve smyslu tohoto ustanovení, v případě, že tato smlouva zaprvé neuvádí RPSN a obsahuje pouze matematický vzorec pro výpočet této RPSN, který není doplněn údaji nezbytnými k provedení tohoto výpočtu, a zadruhé neuvádí úrokovou sazbu.

60 Úvodem je třeba připomenout, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 stanoví, že posouzení zneužívající povahy ujednání spotřebitelské smlouvy se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem.

61 Soudní dvůr měl v tomto ohledu příležitost upřesnit, že tento požadavek transparentnosti smluvních ujednání, který je připomenut také v článku 5 směrnice 93/13, nemůže být omezen na pouhou srozumitelnost těchto ujednání z formálního a gramatického hlediska, ale že naopak vzhledem k tomu, že systém ochrany zavedený uvedenou směrnicí vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli zejména z hlediska úrovně informovanosti, musí být tento požadavek na jasný a srozumitelný jazyk smluvních ujednání, a tedy na transparentnost, stanovený toutéž směrnicí vykládán široce (rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 44, jakož i citovaná judikatura).

62 Z toho vyplývá, že pro účely určení, zda ujednání smlouvy o úvěru týkající se nákladů na tento úvěr, a tedy týkající se hlavního předmětu této smlouvy, je sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, je třeba zohlednit všechna ustanovení unijního práva, která stanoví povinnosti v oblasti informování spotřebitelů, jež se mohou vztahovat na předmětnou smlouvu.

63 Soudní dvůr již v souvislosti se směrnicí 87/102 rozhodl, že s ohledem na cíl ochrany spotřebitele před nespravedlivými úvěrovými podmínkami, který tato směrnice sleduje, a s cílem umožnit mu seznámit se všemi podmínkami budoucího plnění podepsané smlouvy článek 4 uvedené směrnice vyžaduje, aby měl dlužník při uzavírání smlouvy k dispozici veškeré informace, které mohou mít vliv na rozsah jeho závazku (rozsudek ze dne 9. července 2015, Bucura, C-348/14, nezveřejněný, EU:C:2015:447, bod 57 a citovaná judikatura).

64 Podle čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice 87/102 musí být smlouva o úvěru uzavřena v písemné formě a tato písemná smlouva musí obsahovat údaj o RPSN, jakož i podmínky, za kterých je možno tuto sazbu změnit. Článek 1a této směrnice stanoví způsoby výpočtu RPSN a v odst. 4 písm. a) upřesňuje, že musí být vypočtena „v době uzavření smlouvy“. Tato informace spotřebiteli o celkových nákladech úvěru ve formě sazby vypočítané podle jednotného matematického vzorce má tak zásadní význam (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 16. listopadu 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, body 69 a 70).

65 Neuvedení údaje o RPSN ve smlouvě o úvěru tedy může představovat rozhodující skutečnost v rámci analýzy toho, zda je ujednání této smlouvy týkající se nákladů na úvěr, kterou provádí vnitrostátní soud, sepsáno jasným a srozumitelným jazykem ve smyslu článku 4 směrnice 93/13. Pokud tomu tak není, je tento soud oprávněn posoudit zneužívající povahu takového ujednání ve smyslu článku 3 této směrnice (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 16. listopadu 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, body 71 a 72).

66 Je třeba dodat, že neuvedení údaje o RPSN ve smlouvě o úvěru musí být postavena na roveň situace, kdy, jako ve věci v původním řízení, smlouva obsahuje pouze matematický vzorec pro výpočet této RPSN, který není doplněn údaji nezbytnými k provedení tohoto výpočtu.

67 V takové situaci totiž nelze mít za to, že spotřebitel je při uzavření smlouvy plně obeznámen s podmínkami jejího budoucího plnění, a nezná tedy všechny skutečnosti, které mohou mít vliv na rozsah jeho závazku.

68 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že v případě, kdy smlouva o spotřebitelském úvěru zaprvé neuvádí RPSN a obsahuje pouze matematický vzorec pro výpočet této RPSN, který není doplněn údaji nezbytnými k provedení tohoto výpočtu, a zadruhé neuvádí úrokovou sazbu, představuje tato okolnost rozhodující skutečnost v rámci analýzy toho, zda je ujednání uvedené smlouvy týkající se nákladů na úvěr sepsáno jasným a srozumitelným jazykem ve smyslu uvedeného ustanovení, kterou provádí dotčený vnitrostátní soud.

K nákladům řízení

69 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (osmý senát) rozhodl takto:

1) **Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, ve spojení se zásadou rovnocennosti, musí být vykládána v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která neumožňuje organizaci na ochranu spotřebitelů, aby v zájmu spotřebitele vstoupila jako vedlejší účastník do řízení o platebním rozkazu týkajícím se individuálního spotřebitele a podala proti takovému rozkazu odpor, pokud jej nenapadne uvedený spotřebitel, v případě, že uvedená právní úprava skutečně podřizuje vstup sdružení na ochranu spotřebitelů jako vedlejších účastníků do sporů spadajících do unijního práva méně příznivým podmínkám, než jaké platí pro spory spadající výlučně do vnitrostátního práva, což musí ověřit předkládající soud.**

2) **Směrnice 93/13 musí být vykládána v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která sice stanoví, že při vydání platebního rozkazu proti spotřebiteli se přezkoumá zneužívající charakter ujednání obsažených ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, ale zaprvé pravomoc vydat tento platební rozkaz svěřuje správnímu úředníkovi soudu, který nemá postavení soudce, a zadruhé stanoví lhůtu patnáct dní pro podání odporu a vyžaduje, aby byl odpor věcně odůvodněn, v případě, že takový přezkum i bez návrhu není vyžadován ve stadiu výkonu uvedeného platebního rozkazu, což musí ověřit předkládající soud.**

3) **Článek 4 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že v případě, kdy smlouva o spotřebitelském úvěru zaprvé neuvádí roční procentní sazbu nákladů a obsahuje pouze matematický vzorec pro výpočet této roční procentní sazby nákladů, který není doplněn údaji nezbytnými k provedení tohoto výpočtu, a zadruhé neuvádí úrokovou sazbu, představuje tato okolnost rozhodující skutečnost v rámci analýzy toho, zda je ujednání uvedené smlouvy týkající se nákladů na úvěr sepsáno jasným a srozumitelným jazykem ve smyslu uvedeného ustanovení, kterou provádí dotčený vnitrostátní soud.**

Podpisy.